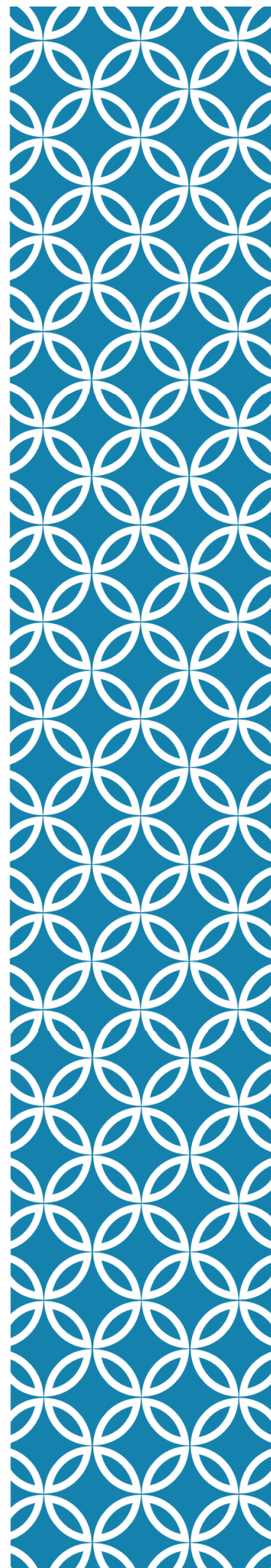

Handleiding voor de leerkracht

Schooltaal stimuleren bij leerlingen
met een andere thuistaal.

Lisa Maes
Silke Philips
Tessa Moelans
Sanne De Ceuster
Liesbeth Everaert
Jasmine De Wachter

Voorwoord

Deze handleiding is voor leerkrachten die leerlingen begeleiden met een andere thuistaal. Het materiaal dat in deze handleiding staat beschreven, helpt deze leerlingen om het Nederlands te verwerven. Hierbij baseerden wij ons op de doelen die gesteld worden in het 'Vademecum anderstalige nieuwkomers'. Wij zochten bestaand materiaal en ontwierpen zelf materiaal om aan de doelen van dit vademecum te werken.

In de box vindt u al het materiaal terug dat bij deze handleiding hoort. Elk spelletje of materiaal wordt duidelijk uitgelegd in onze zelfgemaakte handleiding. Hier kan u onmiddellijk mee aan de slag. Bij enkele spelletjes hebben wij differentiatiemogelijkheden toegevoegd. Via deze suggesties kan u de spelletjes stapsgewijs moeilijker maken. Verder voegden wij af en toe een variatie toe. Hierdoor blijft het spel steeds verrassend voor de leerlingen.

Op het einde van deze handleiding vindt u nog enkele suggesties die u in de toekomst nog kan gebruiken in uw klaspraktijk.

Inhoud van de materiaalbox

Hieronder vindt u alle materialen terug die in onze materiaalbox zitten. Er wordt telkens verwezen naar de paginanummer.

Het doel van het 'Vademecum anderstalige nieuwkomers' waaraan gewerkt wordt, staat ook steeds beschreven bij het spel of materiaal.

Pictogramwandplaten 8

Doel:

De leerlingen voeren mondeling geformuleerde instructies voor concrete handelingen in de hier- en - nu klascontext uit.

Pictogramstickers 10

Doel:

De leerlingen voeren mondeling geformuleerde instructies voor concrete handelingen in de hier- en - nu klascontext uit.

Naamkaartjes in de klas 11

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben o.m. betrekking op:
- de klasvoorwerpen: van schrijfmateriaal tot klasmeubilair.

Naamkaartjes in de school 12

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben o.m. betrekking op:
- de schoollokalen: van klaslokaal tot speelplaats naar toilet en refter

Zoekspel - schooltaalwoorden 13

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben o.m. betrekking op:
- de klasvoorwerpen: van schrijfmateriaal tot klasmeubilair.

Het snelle schoolwoordenspel 14

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben o.m. betrekking op:

- de klasvoorwerpen: van schrijfmateriaal tot klasmeubilair.
- de schoollokalen: van klaslokaal tot speelplaats naar toilet en refter

Kwartet – schooltaalwoorden 15

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben o.m. betrekking op:

- de klasvoorwerpen: van schrijfmateriaal tot klasmeubilair.
- de schoollokalen: van klaslokaal tot speelplaats naar toilet en refter

Dagen van de week 17

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking:

- algemene categoriebenamingen: tijd, periode en moment.

Maanden van het jaar 18

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking:

- algemene categoriebenamingen: tijd, periode en moment.

Dobbel je kleur 19

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking op de waarneembare kenmerken die ze vertonen.

Kleurplaten – plaatsbepaling 20

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben o.m. betrekking op :

- plaatsaanduidingen: van de voorzetsels naast-op-onder-voor-in.

Kabouters, waar ben je?

20

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben o.m. betrekking op :

- plaatsaanduidingen: van de voorzetsels onder-achter-voor-naast-tussen tot uitdrukkingen als rechts/links van.

Legplaten - lichaamsdelen 22

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking op 'elementen' uit de waarneembare werkelijkheid: onderdelen van het menselijk lichaam.

Domino - lichaamsdelen 23

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking op 'elementen' uit de waarneembare werkelijkheid: onderdelen van het menselijk lichaam.

Vingertwister 24

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking op

- 'elementen' uit de waarneembare werkelijkheid: planten, dieren en andere natuurverschijnselen, onderdelen van het menselijk lichaam, mensensoorten (de brandweer, baby's, de dokter,...) en allerlei voorwerpen zoals eens steen, een touw, een magneet,...
- de waarneembare kenmerken die ze vertonen.

Weerkalender 25

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking op:

- natuurverschijnselen

Wie-wat-weg 26

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen productief kunnen hanteren hebben betrekking op:

- *natuurverschijnselen*

Bingo – dieren 27

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking op

- *'elementen' uit de waarneembare werkelijkheid: dieren.*

Memory – seizoenen 28

Doel:

Woordenschat en betekenisstructuren die de leerlingen receptief kunnen hanteren hebben betrekking op 'elementen' uit de waarneembare werkelijkheid: natuurverschijnselen en allerlei voorwerpen.

Bordspel – herhaling 29

Dit spel is een herhalingspel. De doelen van de andere spelletjes worden bij dit spel nog een keertje herhaald.

Beeldwoordenboek 30

Suggesties

Hieronder vindt u enkele suggesties om nog verder aan de slag te gaan om de leerlingen verder te ondersteunen.

Woorden aanbrengen	31
Visuele ondersteuning	33
Instructiefilmpjes	34
Preteaching	34
Belangrijke woorden	34
Het posterproject van CED Groep	34
Begrippenlijst	35

Pictogramwandplaten

Wanneer gebruiken?

De 35 pictogramwandkaarten zijn ontwikkeld om de leerlingen visueel te ondersteunen bij het geven van instructies. Dit zijn instructies zoals 'kleur', 'noteer', 'omcirkel',... die gegeven worden tijdens verschillende vakken doorheen de schooldag.

Uitleg

De leerkracht kan bij het geven van instructies de pictogramwandplaten op het bord hangen en aanwijzen. Zo wordt de instructie voor de leerling visueel ondersteund.

De pictogramwandplaten worden best in combinatie gebruikt met de pictogramstickers (zie verder).

Differentiatie

De pictogramwandplaten zijn per moeilijkheidsniveau opgedeeld. Aan de achterzijde van elke wandplaat vindt u een stickertje met de kleurcode. Hierdoor wordt duidelijk tot welk moeilijkheidsniveau de wandplaat behoort.

- Alle wandplaten met een groene sticker zijn basis.
- Alle wandplaten met een gele sticker zijn uitbreiding.
- Alle wandplaten met een rode sticker zijn extra uitbreiding.

Pictogramstickers

Wanneer gebruiken?

De 35 pictogramwandkaarten zijn ook ontwikkeld op stickervellen om de leerlingen visueel te ondersteunen bij instructies die gegeven worden in de werkboeken en op de werkblaadjes. Dit zijn instructies zoals 'kleur', 'noteer', 'omcirkel',... die gegeven worden tijdens verschillende vakken doorheen de schooldag.

Uitleg

De leerkracht kan bij de instructies in het werkboek de passende pictogramstickers plakken. De instructie wordt op deze manier visueel ondersteund.

De pictogramstickers worden best in combinatie gebruikt met de pictogramwandplaten.

Naamkaartjes in de klas

Wanneer gebruiken?

Op deze naamkaartjes vindt u de benamingen van voorwerpen die in de klas te vinden zijn. Deze naamkaartjes kunnen in het klaslokaal bij de voorwerpen gehangen worden. De kaartjes kunnen het hele jaar door blijven hangen en zijn niet enkel nuttig voor leerlingen met een andere thuistaal.

Uitleg

De naamkaartjes zijn opgedeeld in twee groepen. Er zijn woorden met het lidwoord 'de' en woorden met het lidwoord 'het'. Bij de 'het'-woorden is het lidwoord in het rood gekleurd. We doen dit bewust met de 'het'-woorden omdat deze in de minderheid zijn. Door de 'het'-woorden steeds in het rood te zien, hebben de leerlingen een visuele ondersteuning.

Differentiatie

De naamkaartjes zijn opgedeeld volgens moeilijkheidsgraad. Voor leerlingen met een andere thuistaal die nog maar net Nederlandstalig onderwijs volgen, zijn er andere prioriteiten dan voor leerlingen die al enkele maanden Nederlandstalig onderwijs volgen. De moeilijkheidsgraad duiden wij aan met stickers in drie kleuren: groen, geel en rood.

- Alle kaartjes die een groene sticker hebben zijn basis.
- Alle kaartjes die een gele sticker hebben zijn uitbreiding.
- Alle kaartjes die een rode sticker hebben zijn extra uitbreiding.

Door de moeilijkheidsgraad langzamerhand op te bouwen, spelen wij in op succeservaringen en het positief bevorderen van het welbevinden.

Naamkaartjes in de school

Wanneer gebruiken?

Op deze naamkaartjes vindt u de benamingen van voorwerpen die in de school te vinden zijn. Deze naamkaartjes worden in het schoolgebouw op het voorwerp gehangen. De kaartjes kunnen hier het hele jaar door blijven hangen en zijn nuttig voor alle leerlingen.

Uitleg

De naamkaartjes bestaan uit drie delen: een benaming, een prent en een zin waarin uitgelegd wordt wat het voorwerp of de plek is. Door visuele ondersteuning te geven, weten de leerlingen meteen wat er bedoeld wordt met een bepaald begrip.

Differentiatie

Door het begrip op drie niveaus aan te bieden, zorgen we ervoor dat elke leerling weet waarover het gaat.

De leerlingen zien de prent en het woordbeeld. Deze twee worden aan elkaar gekoppeld. De leerlingen die een hoger niveau hebben, kunnen de zin lezen. Dit is al iets moeilijker.

Zoekspel – schooltaalwoorden

Wanneer gebruiken?

Dit materiaal kan gebruikt worden om op het receptieve niveau de schooltaalwoorden in te oefenen. Vooral voorwerpen uit de klas komen hier aan bod.

Uitleg

De leerling duidt het materiaal aan dat de leerkracht zegt. Bijvoorbeeld: 'Waar is de tafel?' Je kan ook zelf het voorwerp aanduiden, de leerling benoemt.

Differentiatie

Als differentiatiemaatregel kan er gewerkt worden met bijhorende kaartjes. Op deze kaartjes staat wat er aangeduid moet worden. Als de leerling het voorwerp juist aangeduid heeft, krijgt hij/zij het kaartje. De leerling probeert zoveel mogelijk kaartjes te verzamelen.

Het snelle schoolwoordenspel

Wanneer gebruiken?

Gebruik dit snelle schoolwoordenspel om de woorden in te oefenen die in school- en klascontext voorkomen.

Uitleg

Elke leerling krijgt kaartjes met een afbeelding of een woord op. De kaarten worden op een stapeltje gelegd met de afbeelding naar beneden. De leerlingen draaien om de beurt een kaartje om. Wanneer de leerlingen twee kaarten hebben die bij elkaar horen, zeggen ze om ter snelst het juiste woord. De leerling die het juiste woord als eerste kan zeggen, mag zijn kaartjes afgeven aan de leerling die trager was. Wanneer een woord op een fout moment gezegd wordt, mogen de leerlingen de openliggende kaarten aan de verliezer geven. Wanneer enkele leerlingen dezelfde prent hebben en er dus meerdere verliezers zijn, worden de prenten verdeeld onder de verliezers. Het doel van het spel is om als eerste je kaartjes weg te spelen.

Differentiatie

- 1) In de eerste leerfase is het de bedoeling dat de leerlingen de afbeeldingen kunnen benoemen.
- 2) In de tweede leerfase kan er gelet worden op de uitspraak van de woorden.

Kwartet – schooltaalwoorden

Wanneer gebruiken?

Gebruik dit spel wanneer u de woordenschat in verband met het klaslokaal en de school wilt aanleren.

Uitleg

De spelers proberen door vragen te stellen zoveel mogelijk kwartetten (vier bij elkaar horende kaarten) te verzamelen.

De kaarten worden geschud en onder de spelers verdeeld. De spelers nemen de kaarten in hun hand. Ze mogen enkel hun eigen kaarten zien. Elke kaart maakt deel uit van een kwartet. Elk kwartet bestaat uit vier bij elkaar horende kaarten.

Wanneer de leerling aan de beurt is, vraagt de leerling aan een medespeler naar keuze een kaart van een kwartet. De leerling moet ten minste één kaart van dat kwartet in zijn hand hebben. Hij benoemt het voorwerp van het betreffende kwartet en vraagt naar een kaart die hij zelf niet heeft. Bijvoorbeeld: 'pennenzak'.

Als de medespeler de gevraagde kaart in zijn hand heeft, moet hij deze aan de actieve speler geven. De actieve speler is nu nogmaals aan de beurt. Hij mag nu ook aan een andere speler een kaart vragen. Als de medespeler de gevraagde kaart niet in zijn hand heeft, is de beurt van de actieve speler voorbij. De beurt gaat nu naar de speler waar de kaart aan gevraagd was.

Zodra een speler vier kaarten uit één serie (= kwartet) heeft verzameld, legt hij deze open voor zich neer. Als een speler geen kaarten meer in de handen heeft, ligt hij uit het spel.

Differentiatie

- In de eerste fase van het leerproces benoemt de leerling het voorwerp met slechts één woord. Bijvoorbeeld: 'pennenzak'.
- In de tweede fase van het leerproces stellen de leerlingen een vraag. Bijvoorbeeld: 'Mag ik van jou de pennenzak?'.

Dagen van de week

Wanneer gebruiken?

Deze materialen worden gebruikt om de leerlingen de dagen van de week aan te leren. Het dagelijks herhalen van de dagen en begrippen is belangrijk. Ook wordt er best stapsgewijs opgebouwd.

Uitleg

Er zijn dagkaarten gemaakt waar de dagen van de week op staan geschreven. Er is telkens een prentje voorzien om visuele ondersteuning te kunnen bieden. De dagen van de week worden best aangeleerd met het versje dat u terugvindt in onze materiaalbox.

Een goede opbouw is belangrijk:

- 1) In de eerste leerfase ligt de focus op het kunnen opsommen van de volgorde van de wekdagen.
- 2) In de tweede leerfase wordt de focus gelegd op het begrip 'vandaag' dat gekoppeld moet kunnen worden aan de dag die bij 'vandaag' hoort.
bv. 'Vandaag is het donderdag.' → De leerlingen hangen het kaartje 'vandaag' onder het kaartje 'donderdag'.
- 3) In de derde leerfase wordt het begrip 'vandaag' uitgebreid met de begrippen 'gisteren' en 'morgen'.
De leerlingen plaatsen de begrippenkaartjes onder de juiste dag.
- 4) Ten slotte moeten ook de begrippen 'eergisteren' en 'overmorgen' bijgevoegd worden.
De leerlingen plaatsen de begrippenkaartjes onder de juiste dag.

Maanden van het jaar

Wanneer gebruiken?

Deze materialen worden gebruikt om de leerlingen de maanden van het jaar aan te leren. Het herhalen van de maanden is belangrijk. Dit wordt best stapsgewijs opgebouwd.

Uitleg

In de materiaalbox vindt u kaarten met de maanden van het jaar. Deze prenten kunnen gebruikt worden om de maanden zichtbaar te maken in de klas. We kozen ervoor om de prenten in een kleur te zetten die past bij het seizoen. Bij elk seizoen staat ook een prent. Bij maanden waarin er een seizoenswisseling is, hebben we deze twee seizoenen weergegeven.

Om de maanden van het jaar aan te leren, maken we gebruik van een liedje uit het boek: 'Schatkist: Li-la-liedjesboek'. De liedjestekst en de link naar de website waarin het liedje ingezongen is, vindt u op de fiche van de maanden in de materiaalbox.

Dobbel je kleur

Wanneer gebruiken?

De leerlingen oefenen met dit spel op het benoemen van de kleuren en op telwoorden.

Uitleg

De leerlingen krijgen per twee een fiche. Op deze fiche staan figuren met verschillende kleuren. De leerlingen bekijken de fiche goed en sommen op welke kleuren aan bod komen en hoeveel keer. Nadien begint de eerste leerling te dobbelen. Wanneer er kleuren worden gedobbeld die in de prent voorkomen, dan worden deze dobbelstenen opzij gelegd. Wanneer er dobbelstenen zijn in een foute kleur of wanneer er te veel dobbelstenen van een bepaalde kleur zijn, wordt er opnieuw met deze dobbelstenen gegooid. Elke leerling mag drie keer dobbelen. Nadien is het aan de volgende leerling. De leerling die de fiche afmaakt, mag de fiche bijhouden (dit is dus niet altijd de leerling die de meeste juiste kleuren dobbelde). Nadien wordt er een nieuwe fiche genomen. Het spel kan op elk moment beëindigd worden als er een fiche gedaan is.

Variant

Naast kleuren kan je met dit spel ook oefenen op vormen. Er moeten dan wel extra dobbelstenen gemaakt worden met vormen op.

De leerkracht kan steeds bijvragen stellen:

- Welke kleur is dit?
- Hoeveel keer zie je deze kleur?
- Welke kleuren zie je op het spelbord?

Kleurplaten – plaatsbepaling

Wanneer gebruiken?

Dit materiaal kan gebruikt worden om de plaatsbepaling verder in te oefenen met de leerlingen.

Uitleg

De leerlingen krijgen een kleurplaat waarop een dier of voorwerp verschillende keren rond een voorwerp afgebeeld staat. Links in de hoek bovenaan staan opdrachtjes die de leerlingen moeten uitvoeren. Een mogelijke opdracht is: 'Kleur de hond links van de zetel rood'. Bij elke opdracht wordt er een andere plaatsbepaling gebruikt.

Differentiatie

- 1) In eerste instantie kan de leerkracht de opdrachten voorlezen.
- 2) In een later stadium kan de leerling de opdrachten zelf lezen.

Kabouter, waar ben je?

Wanneer gebruiken?

Dit spel kan je gebruiken om met de leerlingen abstracte begrippen in te oefenen zoals 'boven', 'onder', 'naast', 'links' en 'rechts'.

Uitleg

Het spel kan met twee leerlingen gespeeld worden. Tussen de leerlingen wordt een kaft gezet. Elke leerling krijgt een fiche. Elke leerling legt vervolgens op drie kabouters op zijn fiche een blokje of zet een kruisje met een whiteboardstift. De andere speler moet deze drie kabouters vinden. Dit kunnen ze doen door om de beurt vragen aan elkaar te stellen. Bijvoorbeeld: 'Staat de kabouter links van de paddenstoel?' De vraag die gesteld wordt, mag enkel een ja-nee-vraag zijn.

Differentiatie

Er zijn verschillende fiches beschikbaar. De fiches zijn opgebouwd volgens moeilijkheidsgraad. Het moeilijkheidsniveau is links bovenaan terug te vinden op de fiche. Best wordt er eerst gewerkt met fiche niveau 1, om zo op te bouwen naar fiche niveau 4.

Legplaten – lichaamsdelen

Wanneer gebruiken?

Gebruik deze legplaten om de lichaamsdelen en de delen van het gezicht met de leerlingen in te oefenen.

Uitleg

De leerlingen krijgen de eerste lichaamsdelen aangeleerd door gebruik te maken van het liedje 'Hoofd, schouders, knie en teen'. Vervolgens kan er met de legplaten aan de slag gegaan worden. De andere lichaamsdelen worden stapsgewijs toegevoegd.

De leerlingen krijgen een legplaat voor zich met een prent van het lichaam of een prent van het gezicht. Voor de leerlingen liggen ook woordkaartjes. De leerlingen moeten een woordkaart lezen en nadien het woord op de juiste plaats leggen op de legplaat.

Differentiatie

- 1) In het eerste deel van de leerfase kan de leerkracht het woord zelf voorlezen. De leerling zegt het woord na.
- 2) In het tweede deel van de leerfase leest de leerling het woord zelf.

Domino – lichaamsdelen

Wanneer gebruiken?

Gebruik deze domino om de lichaamsdelen met de leerlingen in te oefenen of om de leerling zelfstandig de lichaamsdelen te laten inoefenen.

Uitleg

De bedoeling van het spel is om de kaartjes in een juiste lijn te leggen zodat elk prentje aansluit bij het juiste woord. Zo moeten de leerlingen steeds de juiste benaming bij een prent zoeken en deze bij de juiste prent leggen. Wanneer ze dit helemaal juist doen, kunnen ze een lijn maken waarin alle kaartjes achter elkaar passen.

Differentiatie

- 1) In de eerste fase van het leerproces kan de leerkracht het woord zelf voorlezen. De leerling zegt het woord na. De leerling moet het woord dus nog niet zelf kunnen lezen.
- 2) In de tweede fase van het leerproces kan de leerling het woord zelf lezen en het spel op deze manier, indien nodig, zelfstandig spelen.

Vingertwister

Wanneer gebruiken?

Gebruik dit spel wanneer u de kleuren en de verschillende vingers aanleert. Dit kan belangrijk zijn bij het aanleren van een goede pengreep. Dit spel kan bovendien een inleiding zijn op een schrijfles.

Uitleg

De kaartjes waarop een kleur en een vinger staat, worden geschud. De kaartjes worden ondersteboven gelegd. Elke leerling krijgt een spelbord van een vingertwister. Ze beslissen welke hand ze gaan gebruiken om het spel te spelen, dit kan de linkerhand of de rechterhand zijn. De leerkracht trekt een kaartje. Daar staat de naam van een vinger en een kleur op. De leerling voert uit wat de leerkracht zegt.

Bijvoorbeeld: op het kaartje staat de kleur 'blauw' en 'ringvinger'. De leerling zet zijn ringvinger nu op een blauwe stip.

De leerlingen spelen dit spel verder tot ze niet meer kunnen.

Weerkalender

Wanneer gebruiken?

Gebruik deze weerkalender wanneer u rond de woordenschat in verband met het weer werkt. De weerkalender kan het hele jaar door in de klas blijven hangen. Bij het begin van de lesdag kan er aangeduid worden wat voor weer het is.

Uitleg

De leerkracht stelt volgende vraag: 'Is er vandaag zon, regen, hagel, sneeuw, ...?'. De leerling moet met ja of neen antwoorden. Als het antwoord op de vraag ja is, mag de leerling met een whiteboardstift dat weerverschijnsel omcirkelen op de weerkalender. Vervolgens wordt er met een pijl aangeduid of het warm of koud is en of er veel of geen wind is.

Differentiatie

De leerkracht stelt de vraag: 'Wat voor weer is het vandaag?'. De leerling antwoordt met een zin.

Bijvoorbeeld:

'Er is vandaag zon.'

'Er is vandaag regen.'

Wie-wat-weg

Wanneer gebruiken?

Gebruik dit spel als u de leerlingen woordenschat in verband met het weer wil aanleren.

Uitleg

- 1) De leerlingen leren de woordenschat rond het weer apart.
- 2) De leerlingen koppelen de juiste prentjes aan de foto's en zeggen hierbij de juiste benaming van het weerverschijnsel.
- 3) De leerlingen spelen het spel wie-wat-weg. De leerkracht legt drie weerfoto's naast elkaar. De leerlingen benoemen elke foto enkele keren correct. Na het benoemen sluiten de leerlingen hun ogen. De leerkracht neemt één afbeelding weg. De leerling doet de ogen terug open en zegt welke afbeelding weggenomen werd.

Bingo – dieren

Wanneer gebruiken?

Deze bingo wordt gebruikt om verschillende dieren in te oefenen. Dieren die vaak voorkomen worden in de dierenbingo behandeld.

Speluitleg

Er wordt gewerkt met een receptieve en een productieve fase.

Spelvorm 1: receptief

De leerlingen krijgen een bingokaart. De leerkracht zegt een dier. De leerling duidt deze aan op zijn/haar bingokaart. Bij een correcte aanwijzing, krijgt de leerling het kaartje van het dier en legt het op het aangewezen dier.

Spelvorm 2: productief

De leerlingen krijgen een bingokaart. De leerkracht wijst een dier aan. De leerling zegt de naam van het aangeduide dier. Bij een correcte benoeming, krijgt de leerling het kaartje van het dier en legt het op het benoemde dier.

Differentiatie

In plaats van enkel met een woord te antwoorden, wordt er geantwoord met een zin. Bijvoorbeeld: 'Dit is een aap.'

Memory – seizoenen

Wanneer gebruiken?

Gebruik deze memory wanneer u de seizoenen aanleert bij de leerling. Wij opteren om elk seizoen aan te leren wanneer het seizoen op dat moment bezig is. De leerling ervaart dan dat de blaadjes van de bomen vallen tijdens de herfst, Zo sluit het spel aan bij de leefwereld van de leerling.

Uitleg

De bedoeling van het spel is om twee dezelfde kaartjes om te draaien. Wanneer één van de spelers een koppel gevonden heeft, mag deze speler nog een keer. Wanneer de speler geen twee dezelfde kaartjes omdraait, is de volgende speler aan de beurt.

Het spel eindigt wanneer alle kaarten op zijn. De leerling met de meeste kaarten wint.

Differentiatie

- 1) Op de kaartjes staat steeds een foto en de benaming. In de eerste fase van het leerproces leest de leerkracht steeds het woord voor. De leerling zegt het woord na.
- 2) In de tweede fase zegt de leerling de woorden zelf wanneer er een kaartje wordt omgedraaid.
- 3) Een volgende stap in het leerproces kan zijn om op het ene kaartje een foto te zetten en op het andere kaartje de benaming.

Bordspel – herhaling

Wanneer gebruiken?

Dit spel is een herhalingspel van alle thema's die aan bod komen in onze box. Dit spel kan na een thema gespeeld worden of na het afhandelen van meerdere thema's. De kaartjes zijn per thema geordend. Per thema hebben de kaartjes een andere kleur. U kan als leerkracht ervoor kiezen om alle kaartjes door elkaar aan te bieden of enkele thema's te herhalen. Hierbij kan u kijken naar de noden van de leerlingen.

Uitleg

Het spelbord wordt op tafel gelegd. Elke leerling kiest een pion en zet deze bij start. De leerlingen dobbelen met een dobbelsteen.

- Wanneer de leerlingen op een wit vakje komen, moeten ze niets doen.
- Wanneer ze op een paars vakje komen, moeten ze een gekleurd kaartje trekken. De leerlingen verwoorden dan wat er op het kaartje staat.
- Wanneer de leerlingen het juist hebben, mogen ze op hun plek blijven staan.
- Wanneer ze het fout hebben, moeten ze één stap achteruit.
- Wanneer de leerlingen op een vraagteken komen, nemen ze een kaartje met een vraagteken op. Ze lezen de instructie en voeren dit uit. Indien lezen nog moeilijk is, kunnen de leerlingen ook kijken naar de pictogrammen. De leerkracht kan dan de instructie voorlezen.

De leerling die als eerste bij de finish is, wint.

Beeldwoordenboek

Wanneer gebruiken?

Om de taalachterstand van leerlingen met een andere thuistaal te compenseren, kan u de leerling een beeldwoordenboek laten gebruiken. Door met een persoonlijk beeldwoordenboek te werken, kunnen de leerlingen hun eigen leerproces mee in handen nemen.

Uitleg

U vindt een voorbeeld van een beeldwoordenboek in onze materiaalbox. Wanneer de leerling bij een thema aangeeft dat hij een woord niet begrijpt, kan u op zoek gaan naar een passende prent. Deze prent wordt in het persoonlijk beeldwoordenboek geplakt. Eronder wordt het bijhorende woord geschreven. Het is belangrijk dat er een duidelijke prent gebruikt wordt. Hierdoor vormt elke leerling een persoonlijk beeldwoordenboek. Niet elke leerling vindt immers dezelfde woorden moeilijk.

Wanneer er een nieuw element bijgevoegd is, neemt de leerling het beeldwoordenboek mee naar huis. Thuis kan de leerling het nieuwe woord nog enkele keren lezen. Dit zorgt ervoor dat de leerling het woord sneller automatiseert.

De handleiding 'Matti en Mona' van Die Keure biedt duidelijke afbeeldingen aan die zeker gebruikt kunnen worden in het persoonlijke beeldwoordenboek. Uiteraard kunnen er ook prenten op het internet gezocht worden.

Opmerking

We raden aan het beeldwoordenboek niet te gebruiken vanaf de eerste dag dat de leerling met een andere thuistaal binnenstroomt. Wanneer het beeldwoordenboek ingezet wordt, hangt af van leerling tot leerling aangezien de taalontwikkeling ook beïnvloed wordt door tal van persoonlijke factoren (metrotaal, 2017). Best heeft de leerling eerst al wat Nederlandse taal verworven alvorens van start te gaan met het persoonlijke beeldwoordenboek. Het is niet de bedoeling dat woorden zoals kast, pen, potlood ... er een plaats in krijgen. Eerder woorden die gelinkt zijn aan bepaalde W.O.-thema's zouden hierin voorkomen, bv. tandwiel, hefboom, vuilniswagen, brandweer,...

Suggesties

TPR-methode

Wanneer u taal wil aanleren aan leerlingen met een andere thuistaal, kan u er voor opteren om de TPR-methode te gebruiken. Bij deze methode gaat u woordenschat aanleren door middel van praten en het uitvoeren van fysieke handelingen. Het praten wordt op deze manier gestimuleerd.

De TPR-methode is een veilige methode omdat de leerling in het begin de taal niet moet spreken. Pas na een aantal uren moeten ze zelf beginnen met spreken. De leerlingen begrijpen u omdat u woorden gaat koppelen aan bewegingen.

Hieronder worden de verschillende niveaus van de TPR-methode weergegeven:

- 1) U introduceert het woord en de handeling
Bijvoorbeeld: 'Ik neem de schaar.'
- 2) U laat de handeling uitvoeren door de leerlingen. U kan de handeling eventueel voordoen.
Bijvoorbeeld: 'Iza, neem de schaar.'
- 3) U stelt vragen. De leerlingen mogen non-verbaal en later verbaal een antwoord geven.
Bijvoorbeeld: 'Waar is de schaar?'
- 4) De leerlingen geven opdrachten aan elkaar.
Bijvoorbeeld: 'Neem de schaar.'

Woorden aanbrenge

Wanneer u woorden aanbrengt, kan u de methode van de viertakt gebruiken. U overloopt dan vier stappen: voorbereiden, semantiseren, consolideren en controleren (Verhallen, november 2009). Wij overlopen deze stappen met u.

Vorbewerken

In deze stap gaat u een betekenisvolle context aanbieden bij het woord dat u gaat aanleren. U gaat de leerlingen betrekken bij het onderwerp. Dit kan op verschillende manieren gebeuren: via een praatplaat, door vraagjes te stellen over hun leefwereld, ... Woorden die reeds gekend zijn, kan u gebruiken om nieuwe woorden aan te brengen. Deze stap van het proces hoeft niet lang te duren. U prikkelt de leerling enkel.

Semantiseren

In deze stap gaat u betekenis geven aan de woorden die u geselecteerd heeft. Zo kan u vertellen dat een kikker groen is, dat hij op het water leeft, ... Hoe ver u hier in gaat, beslist u zelf op basis van de leeftijd en het niveau van de leerlingen.

U kan semantiseren aan de hand van de drie 'uitjes':

- Uitbreiden:

U plaatst meerdere woorden bij elkaar in een logische betekenisstructuur.

Bijvoorbeeld: 'Oma hoort bij opa.'

- Uitleggen:

U geeft een korte betekenisomschrijving.

Bijvoorbeeld: 'Een tante is de zus van papa.'

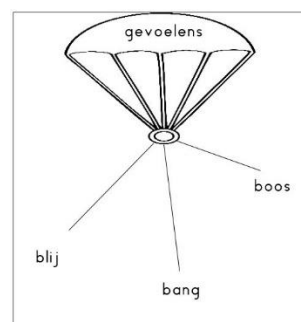
- Uitbeelden:

U maakt de betekenis visueel. Dit kan u doen met een prentje, een pictogram, door iets voor te doen, ...

Af en toe wordt er ook nog een vierde 'uitje' toegevoegd:

- Uitproberen:

De leerlingen gaan de kennis actief verwerken. Door dit te doen gaan ze de woorden beter begrijpen en onthouden. U kan dit doen op verschillende manieren: een woordspin maken, een woordparachute maken, een woordtrap maken, ...

Figuur 1: een woordparachute

Consolideren

In deze stap gaat u de woorden vaak herhalen. Dit doet u op een speelse en gevarieerde manier. De woorden moeten hierbij zichtbaar aanwezig zijn. Hiervoor kan u woordkaartjes gebruiken of u kan de woorden steeds op dezelfde hoek van het bord schrijven (zie titel 'Belangrijke woorden'). De leerlingen mogen in deze stap nog kijken naar deze woordkaartjes.

Controleren

U gaat in deze stap controleren in welke mate de leerlingen de woorden beheersen. Het is nog niet erg als de leerlingen de woorden in de eerste controlefase nog niet allemaal kennen. Woorden worden geleidelijk aangeleerd. Daarom kan u meerdere controlefases invoeren.

Visuele ondersteuning

Wanneer u als leerkracht gaat visualiseren, gaat u een gedachte vertalen naar een beeld. Door dit consequent toe te passen tijdens het lesgeven, geeft u de leerlingen extra ondersteuning. Deze ondersteuning wordt gegeven door gebruik te maken van beelden, pictogrammen, diagrammen of door een geschreven woord te laten zien. Leerlingen waarvan minstens één ouder een andere taal spreekt, hebben het meeste baat bij beelden zoals foto's of filmpjes en grafische beelden zoals pictogrammen (Centrum voor Taal en Onderwijs, s.a.).

De leerkracht kan tijdens het lesgeven concrete begrippen aanduiden door levensecht materiaal te laten zien. Wanneer u bijvoorbeeld lesgeeft over appels kan u een appel meenemen en deze opensnijden tijdens het lesgeven. Wanneer het echter niet mogelijk is om het echte materiaal mee te nemen, kan u een foto aan de leerlingen laten zien.

Wanneer u instructies geeft aan de leerlingen is het van belang dat u deze instructies visualiseert. Instructietaal is een abstracte taal die voor leerlingen met minstens één anderstalige ouder moeilijk kunnen zijn. Instructietaal is immers niet tastbaar. Om de instructies te ondersteunen, hebben wij pictogramwandplaten gemaakt waarop instructies visueel aangeboden worden. Meer uitleg over deze wandplaten vindt u bij de titel 'Pictogramwandplaten'.

Instructiefilmpjes

Zoals wij hierboven aangaven, is het belangrijk om te visualiseren tijdens het lesgeven. Naast het gebruiken van foto's, levensecht materiaal, ... kan u ook gebruik maken van instructiefilmpjes. Op het internet zijn heel wat instructiefilmpjes te vinden die het lesgeven visueel kunnen ondersteunen. Hoewel een Nederlandstalig instructiefilmje voor de hele klas een ondersteuning kan zijn, kunnen instructiefilmpjes in een andere taal ook een grote ondersteuning bieden.

Wanneer u tijdens een les iets complex wil uitleggen, kan u vooraf een instructiefilmje tonen aan de leerlingen die één of meerdere anderstalige ouders hebben. Deze leerlingen kunnen de inhoud van de les dan eerst begrijpen in hun eigen thuistaal. Nadien krijgt de leerling de uitleg ook nog eens in de klas. De woorden kunnen dan aangebracht worden zoals eerder in deze handleiding werd beschreven (Dockx, 2016).

Preteaching

Preteaching is een vorm van differentiatie. Voordat u de leerstof in de les gaat aanleren, geeft u de instructie al een keer aan de taalzwakke leerlingen. Hierdoor krijgen deze leerlingen de instructie twee keer te horen. Hun taalachterstand zal hierdoor verminderd worden. Preteaching kan gedaan worden door de klasleerkracht maar ook door de zorgjuf.

Belangrijke woorden

Wanneer u woorden gaat aanreiken, kan visuele ondersteuning de leerlingen helpen. Eerder vertelden wij dat visuele ondersteuning op verschillende manieren aangeboden kan worden: foto's, pictogrammen, diagrammen, woordbeelden, ...

Wanneer u deze woordbeelden gebruikt als visuele ondersteuning, is het aangeraden om deze woorden steeds op dezelfde hoek van het bord te schrijven. Op die manier weten de leerlingen waar de nieuwe woorden worden opgeschreven. Deze woorden kunnen uit de lessen wereldoriëntatie, wiskunde, ... komen (van Ael, 2006-2007).

Het posterproject van CED Groep

Het doel van het posterproject is om de schooltaalwoorden van leerlingen te stimuleren. Dit gebeurt aan de hand van posters. Per week kan u een poster ophangen. Op deze posters staan vijf of zes nieuwe woorden met hun betekenis en een contextzin. Elke week overloopt u de woorden uit het posterproject. Dit gebeurt best op dagelijkse basis. Er zijn ook steeds speelse oefeningen waarmee u de woorden kan inoefenen.

Het posterproject werkt niet methodegebonden. U kan het project dus gebruiken ongeacht welke handleiding u gebruikt. Het posterproject is geschikt voor het derde leerjaar tot het zesde leerjaar (Stassen et al., 1999).

Het originele posterproject werd ontwikkeld door CED Groep. Ondertussen hebben ook andere uitgeverijen zoals Averbode een posterproject.

Begrippenlijst

Bij specifieke vaktaalwoorden kan u leerlingen met een andere thuistaal helpen door een begrippenlijst op te stellen per les of per thema. Deze begrippenlijst kan de leerlingen helpen de begrippen eigen te maken. Bovendien is deze begrippenlijst niet enkel nuttig voor leerlingen met een andere thuistaal. Deze begrippenlijst kan andere leerlingen uit de klas ook helpen bij het studeren (van Ael, 2006–2007).